

شرح رساله حقوق (ادامه آثار وضعی حرام خواری)

بحث ما در رساله حقوق پیرامون حق بطن بود. عرض کردیم امام سجاد(ع) در اولین فراز از این قسمت فرمود: «وَأَمَّا حَقُّ بَطْنِكَ فَانَّ لَا تَجْعَلُهُ وَعَاءً لِقَلِيلٍ مِنَ الْحَرَامِ وَلَا لِكَثِيرٍ»؛ شکم را ظرف حرام قرار نده چه کم و چه زیاد؛ این خیلی مهم است. آثار فوق العاده‌ای بر حرام خواری مترتب است. ما عرض کردیم آثار حرام خواری در دنیا و آخرت واقعا وحشتناک است. ما به برخی از آثار وضعی حرام خواری در دنیا اشاره کردیم، حدود هشت اثر از آثار وضعی حرام خواری را بیان کردیم. آثار وضعی یعنی در همین دنیا سبب یک سری از امور می‌شود، ذلت، کوتاهی عمر، قساوت قلب، منع از رزق و روزی حلال، عدم استجابت دعا، اینها آثار وضعی است؛ یک سری آثار دیگر هم هست.

۹. موت القلب

اثر وضعی لزوماً یک امر مادی نیست، امور معنوی نیز آثار وضعی محسوب می‌شوند. موت القلب؛ موت القلب، غیر از قساوت است. قساوت یعنی سنگ دلی، و این چه بسا اشد از موت است. اینکه یک قلبی بمیرد.

۱۰. محو اعمال خیر

اگر کسی حرام خواری کند اعمال خیر او همگی بر باد می‌رود و هیچ عمل خیری از او پذیرفته نمی‌شود، این غیر از عبادت است زیرا یک عنوانی هم داریم که عبادت همراه با حرام خواری بی فایده و بی اثر است. کار خیر صدقه دادن است، صلّه رحم است، البته به یک معنا کار خیر شامل عبادات هم می‌شود ولی چون عبادات را مستقلاً می‌خواهیم بیان کنیم، اینجا یک عنوان مستقلی برایش در نظر گرفتیم.

در یک روایتی از امام باقر(ع) که نقل شده است «إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا أَصَابَ مَالًا مِنْ حَرَامٍ لَمْ يُقْبَلْ مِنْهُ حَجٌّ وَلَا عُمْرَةٌ وَلَا صَلَةٌ رَحِمٍ حَتَّىٰ أَنَّهُ يَفْسُدُ فِيهِ الْفَرْجُ»؛ کسی که مال حرام استفاده می‌کند، نه حج و نه عمره او مقبول نیست، صلّه رحم او نیز پذیرفته نمی‌شود بلکه بالاتر حتی انه یفسد فیهِ الفرج؛ مال حرام نکاح و ازدواج و انعقاد نطفه را نیز تباه می‌کند، خانواده را متلاشی می‌کند، این خیلی عجیب است؛ شاید بگویند من یک لقمه حرام می‌خورم، این به جایی بر نمی‌خورد. حدیث می‌گوید یک لقمه این اثر را دارد نه اینکه کسی اصل زندگیش بر حرام خواری استوار است، یک لقمه حرام یفسد الفرج. می‌فرماید: ان الرجل اذا اصاب مال من حرام نمی‌گوید همه اموالش با حرام باشد، یک مالش را از راه حرام به دست بیاورد این اثرها را دارد، هیچ کار خیری از او قبول نمی‌شود.

در روایت دیگری که در ثواب الاعمال و عوالی اللئالی نقل شده، پیامبر می‌فرماید: کسی که کسبش حرام باشد، (این متفاوت از روایت قبلی است) خدا هیچ کار خیری را از او قبول نمی‌کند چه صدقه و آزاد ساختن بنده و چه حج و چه عمره و بالاتر از این خداوند به جای اینکه در مقابل این کارهای خیر به او پاداش عنایت کند گناه برای او ثبت می‌کند و آنچه که بعد از مرگ برای او باقی می‌ماند آتش جهنم خواهد بود.^۲ این مربوط به کسی است که کسبش حرام باشد لذا می‌بینید که آثارش شدیدتر است.

فرق است بین «اصاب مالا من الحرام» یا «کسب حرام»، هر دو بد است ولی آثار کسب حرام عمیق تر است تا حدی که می‌فرماید نه تنها پاداشی به او داده نمی‌شود، بلکه گناه برای این کارهای او نوشته می‌شود، یعنی ظاهراً کار خیر انجام می‌دهد ولی به پای او گناه نوشته می‌شود و بعد از مرگ برای او جز آتش دوزخ چیزی باقی نمی‌ماند.

^۱ بحار الانوار، ج ۱۰۰، ص ۱۱.

^۲ عوالی اللئالی، ج ۱، ص ۳۶۵؛ و ثواب الاعمال، ص ۲۸۲.

این راجع به بی فایده بودن و یا حتی مضر بودن عمل خیر در صورتی که کسب و ارتزاق از حرام باشد.

۱۱. بی اثر بودن عبادت

عبادت با ارتزاق حرام هیچ فایده ای ندارد. رسول خدا فرمود « الْعِبَادَةُ مَعَ أَكْلِ الْحَرَامِ كَالْبِنَاءِ عَلَى الرَّمْلِ، وَقِيلَ : عَلَى الْمَاءِ »^۱ کسی که اکل حرام دارد و عبادت می کند مثل این است که ساختمانی را بر رمل بنا کرده است، ساختمان ساخته شده بر رمل یعنی در کوتاه ترین زمان به کلی محو می شود. اگر کسی روی رمل ساختمانی را بنا کند، (اصلاً نمی تواند بنا کند، زیرا هرچه که می گذارد فرو می رود) و فرض کنیم که خیلی سریع این بنا را بسازد صبح که بیدار شود می بیند چیزی باقی نیست. در بعضی از نقل ها به جای رمل، آب دارد، آب که اصلاً هیچ، به لحظه همه نمی رسد که از بین برود.

رسول خدا می فرماید «مَنْ أَكَلَ لُقْمَةً حَرَامًا لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَلَمْ تُسْتَجَبْ لَهُ دَعْوَةٌ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا وَكُلُّ لَحْمٍ يُنْبِتُهُ الْحَرَامُ فَالنَّارُ أَوْلَى بِهِ وَإِنَّ اللَّقْمَةَ الْوَّاحِدَةَ تُنْبِتُ اللَّحْمَ»^۲ کسی که لقمه اش حرام است نمازش تا چهل روز ارزشی ندارد و قبول نمی شود تا چهل روز دعایش مستجاب نمی شود و هر مقدار از بدن او که با این لقمه پرورش پیدا کرده است سزاوار آتش است. از یک لقمه نیز گوشت روئیده می شود. به اندازه سر سوزنی ممکن است از آن به وجود می آید.

امام باقر(ع) می فرماید «مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ أَرْبَعٍ لَمْ يُقْبَلْ مِنْهُ فِي أَرْبَعٍ : مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ غُلُولٍ أَوْ رِبَا أَوْ خِيَانَةٍ أَوْ سَرِقَةٍ، لَمْ يُقْبَلْ مِنْهُ فِي زَكَاةٍ وَلَا فِي صَدَقَةٍ وَلَا فِي حَجٍّ وَلَا فِي عُمْرَةٍ»^۳ همه اینها مصداق حرام است، از راه دزدی یا خیانت در امانت یا ربا یا غش و غل در معامله « لَمْ يُقْبَلْ مِنْهُ فِي زَكَاةٍ وَلَا فِي صَدَقَةٍ وَلَا فِي حَجٍّ وَلَا فِي عُمْرَةٍ » اگر از چهار طریق درآمد کسب کند، فریبکاری و رباخواری، خیانت و سرقت این اعمال او پذیرفته نمی شود. بعضی آثار دیگر هم هست که جلسه بعد بیان می شود.

«والحمد لله رب العالمين»

^۱ بحار الانوار، ج ۸۱، ص ۲۵۸.

^۲ بحار الانوار، ج ۶۳، ص ۴۱۳.

^۳ وسائل ج ۱۱ ص ۱۴۵